

Overzicht bijeenkomsten *post-hbo Jonge kind*

Bijeenkomst 1 - Inleiding voor studenten

Studenten staan als professionals in een school waarin zich een diversiteit aan ouders met kinderen voordoen, in een maatschappij waarin ontwikkelingen heel snel gaan. Leraren en ouders bereiden kinderen voor op een maatschappij met beroepen die wij nu nog niet kennen. Dat houdt in dat professionals zich daarvan bewust behoren te zijn, vanuit deze bewegende context een visie hebben op ontwikkeling en leren van kinderen, temidden van deze veranderingen.

Deze professionals hebben vaak bewust en onbewust diverse meningen en visies op wat goed onderwijs is, hoe kinderen leren maar over de kansen en bedreigingen die er zijn in de nabije en verliggende toekomst.

Dit heeft een invloed op hetgeen zij overdragen op kinderen.

Binnen de opleiding en m.n. tijdens de eerste bijeenkomst staat visie erg centraal: hoe leren volwassenen en kinderen.

Hoe leren volwassenen

De opleiding is vormgegeven vanuit de ideeën van het sociaal constructivisme.

Het gaat constructivisme ervan uit dat mensen zelf betekenis verlenen aan hun omgeving en dat sociale processen hierbij een prominente rol spelen. Kennis wordt door ieder mens op een eigen wijze geconstrueerd, waarbij men sterk wordt beïnvloed door de reacties en opvattingen in de sociale omgeving. Het constructivisme vindt zijn wortels in het werk van Piaget, Vygotski, de Gestalt-psychologen Bartlett en Bruner, en in de onderwijsfilosofie van John Dewey. Kennis wordt niet alleen individueel geconstrueerd, maar wordt ook steeds weer gespiegeld aan de opvattingen van anderen. Kennis komt tot stand door interpretatie van informatie. Omdat interpretatie afhankelijk is van de voorkennis en associaties van lerenden, is deze per definitie subjectief van aard. Door eigen kennis te spiegelen aan de kennis van anderen wordt deze niet alleen verrijkt maar bereikt deze een hogere mate van intersubjectiviteit. Een, binnen een praktijkgemeenschap, gedeelde opvatting kan dan als objectieve waarheid worden ervaren.

Bovenstaande houdt in dat de docenten van de opleiding de studenten veelvuldig stimuleren om tijdens en na de bijeenkomsten veelvuldig met elkaar theorieën, meningen met elkaar te delen en van elkaar te leren. De docent staat niet centraal met kennisoverdracht, maar creert een rijke studieomgeving waarin studenten zelf hun leervragen proberen te beantwoorden. Tevens dat het team van de onderbouw of de onderbouwprofessionals in de omgeving betrokken worden op het kennis opbouwen en met elkaar delen rond het jonge kind. In het meesterstuk wordt er van de student verwacht dat zij hieraan een zichtbare bijdrage hebben geleverd. Voor de docent betekend dit een voortdurend een stimuleren hiervan.

Hoe leren jonge kinderen

Om een rijke leeromgeving voor jonge kinderen te kunnen creëren is het van groot belang dat dit gebeurt vanuit een doorleefde visie op hoe jonge kinderen leren. De leeromgeving creëert kansen en uitdagingen voor alle kinderen in de onderbouwgroep. Dit

wordt gestuurd door kennis over deze kinderen: wie zijn ze, welke kenmerken hebben ze?

De ontwikkeling van jonge kinderen verloopt nog actief over alle ontwikkelingsgebieden. Kennis over deze ontwikkeling is noodzakelijk om aan te kunnen sluiten bij wat kinderen nodig hebben, waar zijn motorisch, emotioneel? Welke materialen maar vooral welke attitude van de leerkracht hebben ze nodig.

Uit onderzoek (Leseman 2011) is naar voren gekomen dat diverse ontwikkelingsgebieden van jonge kinderen onvoldoende gesteund en gestimuleerd worden door onderbouwleerkrachten. Naast de competenties hebben we voor deze opleiding het Utrechts Kwaliteits Kader toegevoegd waarin zeer concreet twaalf normen staan beschreven. De studenten gaan deze normen gebruiken om de leervragen zo concreet mogelijk te formuleren.

Bijeenkomst 2 - Spel en communicatie

In het begeleidings en ondersteuningsproces van jonge kinderen is een goede interactie en communicatie van groot belang. De onderwijsprofessional dient zich te realiseren dat het leren van het jonge kind gestimuleerd wordt door een begrijpende en responsieve volwassene.

Ook het adequaat communiceren met de collega hoort erbij, immers een professional komt tot goed handelen indien zij in staat is om kennis en ervaring te delen met andere professionals, instaat is om kritisch op eigen attitude te reflecteren en af te stemmen op een gemeenschappelijke denk en handelwijze in de school.

Het leren van jonge kinderen vindt vooral nog op een informele wijze plaats door middel van spel. Spel is in het aanbod van jonge kinderen een leidende activiteit. Het spel staat centraal, maar de leerkracht beïnvloed dit spel door haar inbreng met materialen en middelen waardoor kinderen gestimuleerd worden naar de zone van de naaste ontwikkeling. Kennis van en kunnen werken vanuit ontwikkelings- en leerlijnen markeren de flexibiliteit van de leerkracht.

Bijeenkomst 3 - Klassenmanagement en motoriek

Het fundament voor een goede doorgaande ontwikkeling in het basisonderwijs op taal en rekenen wordt gelegd in de kleutergroepen. Het onderwijs in de groepen 1 en 2 kenmerkt zich door variatie en differentiatie. Een goede planning en organisatie zijn voorwaarden om dit te realiseren. Goed leren, spelen en ontwikkelen kan alleen optimaal tot zijn recht komen in een goed georganiseerde omgeving waarin vanzelfsprekende uitdagingen te vinden zijn gericht op datgene waarop kinderen betrokken zijn of raken, hun belevingswereld vergroot en/of verdiept. De belevingswereld en betrokkenheid van jonge kinderen worden met leerlijnen en doelen in verbinding gebracht door een bemiddelende, sensitieve leerkracht.

Een voorwaarde voor een veilig pedagogisch klimaat is een doordacht ingerichte groepsruimte. Een belangrijk doel van het onderwijs aan het jonge kind is leren omgaan met en functioneren in een groep.

De inrichting van de groepsruimte en nevenruimtes (gang) waar leerlingen zich bewegen is dus van groot belang voor een gunstige ontwikkeling.

Groepsruimtes zijn tegenwoordig beperkt van afmeting en met een gemiddelde groepsgrootte van 30 leerlingen is het zoeken naar de optimale inrichting geen gemakkelijke opgave.

Hoeken maken een belangrijk deel uit van de groepsruimte. De hoeken bieden volop mogelijkheden voor spel, ontwikkeling en samenwerken. Hoewel hoeken vanzelfsprekend zijn, vragen zij voortdurend een doordachte keuze qua inrichting en plaats in de ruimte.

Door de inzet van hoeken is het mogelijk om meerdere activiteiten naast/met elkaar plaats te laten vinden.

Peuters en kleuters ontwikkelen hun motorische vaardigheden in zo'n snel tempo doordat ze veel oefenen. Ze bewegen de hele dag. Op motorisch gebied is de peuter-kleuterleeftijd de actiefste tijd van het leven. Het is goed om aan die bewegingsoverdaad tegemoet te komen als leerkracht en kinderen de gelegenheid te geven om veel te bewegen.

Bijeenkomst 4 - Sociaal-emotionele ontwikkeling

Met sociaal emotionele ontwikkeling staat de ontwikkeling van het samenleven met anderen (sociaal) en het om kunnen gaan met eigen en andermans gevoelens (emotioneel) centraal. De jonge kinderen ontwikkelen zich in dit ontwikkelingsdomein razend snel. Vanaf de geboorte staat de mens open voor het contact met belangrijke omringende volwassenen en dat verfijnt zich naarmate de wereld om hem heen groter en rijker wordt. Mensen ontwikkelen zich sterk op sociaal emotioneel gebied van hun 1e tot hun 20e levensjaar. De sociale- en emotionele ontwikkeling is onder te verdelen in vier leerlijnen:

- **Zelfvertrouwen en weerbaarheid**
De eerste leerlijn draait om het bevorderen van zelfvertrouwen, zelfbewustzijn en weerbaarheid. Bij kleuters richt dit zich vooral op de ontdekking dat ieder kind uniek is. Ze merken dat er verschillen zijn tussen hoe kinderen eruit zien, wat ze leuk vinden, hoe ze zich voelen en wie ze aardig vinden. In de onderbouw gaat het verder dan slechts het erkennen van de verschillen; hier staat het ontdekken van de eigen mogelijkheden, beperkingen en voorkeuren centraal.
- **Gevoelens van jezelf en anderen**
Het leren omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen van jezelf en anderen behelst de tweede leerlijn. In de kleutergroep gaat het dan vooral over het ontdekken wat het kind leuk, stom, lelijk, eng en mooi vindt en waarom. In de onderbouw gaan kinderen bewuster om met hun eigen en andermans gevoelens; ze staan er open voor en kunnen zich inleven.
- **Sociale vaardigheden**
De laatste leerlijn draait om het ontwikkelen van sociale vaardigheden en relaties. Binnen deze leerlijn ervaren kleuters dat mensen in een groep elkaar nodig hebben, zien ze hoe conflictsituaties in hun omgeving ontstaan en welke oplossingen mogelijk zijn.
- **Sociaal emotioneel klimaat**
Een belangrijk onderdeel van een goede sociaal emotionele ontwikkeling is afhankelijk van het klimaat in de klas. De leraar moet ervoor zorgen dat de klas een plek is waar de leerlingen zich thuis voelen. De kinderen zijn op hun gemak, voelen zich geaccepteerd, durven zichzelf te zijn en hebben vertrouwen in anderen en zichzelf.

Bijeenkomst 5 - Taalontwikkeling en taaldidactiek

Taal is het verbindende element tussen alles wat er gebeurt in de kleutergroepen. Jonge kinderen die nog niet kunnen lezen zijn voor hun taalontwikkeling volledig afhankelijk van het contact met anderen, vooral volwassenen. Het komt er daarom op aan om ieder moment van de dag te benutten, doelbewust, voor taalontwikkeling.

In de context van opbrengstgericht werken maken veel scholen gebruik van de taaldoelen voor het jonge kind die door SLO zijn opgesteld. Deze doelen hebben betrekking op de gehele periode van groep 1 en 2. Aan de beschrijving van de doelen is niet te zien waar de accenten liggen in groep 1 en in groep 2. Het is belangrijk dat leraren zich realiseren dat de kleuterbouw, en dan met name groep 2, voorbereidt op het leren lezen in groep 3 en dat dit consequenties heeft voor de inhoud van het onderwijsprogramma.

In een goed ingerichte kleuterklas zie je direct welk thema er speelt in de groep, welke woorden en letters de kinderen aan het leren zijn en waar de jonge kinderen zelf taal kunnen maken en ontdekken. Het lokaal ademt de boodschap *taal is hier belangrijk*.

Opbrengstgericht/Handelingsgericht werken heeft niet alleen betrekking op georganiseerde taalactiviteiten, maar ook op andere momenten van de dag waarop taal wordt gebruikt. Het kan daarbij gaan om activiteiten die een ander hoofddoel hebben (bijvoorbeeld spel) en dagelijkse routines, zoals eten. Ook op die momenten kan de leraar jonge kinderen gericht aandacht geven om te oefenen met taal en om nieuwe woorden aan te leren. Speelgoed biedt goede kansen om informeel aan taaldoelen te werken. Vooral speelgoed waar je denkvragen bij kunt stellen, is geschikt om via interessante inhoudelijke vragen de taalontwikkeling te prikkelen.

Bijeenkomst 6 - Executieve functie en jongens/meisjes

Executieve functies

Het toepassen van executieve functies is het vermogen om dingen te organiseren, te focussen en impulsen onder controle te houden.

Inhibitie, flexibiliteit, emotieregulatie, initiatief name, werkgeheugen, plannen en organiseren, ordelijkheid, taken afmaken, zijn executieve functies. Het is belangrijk om de ontwikkeling van kinderen in deze aspecten goed te volgen omdat dit essentiële voorwaarden zijn om tot goed leren te komen.

Jongens versus Meisjes

Als we kinderen zich optimaal willen laten ontplooiën, dan is het zaak recht te doen aan aanleg en aan verschillen, zeker die tussen jongens en meisjes.

In het onderwijs zullen jongens meer ruimte moeten krijgen voor bewegen en voor leren via concrete, uitvoerende taken. De resultaten moeten in competitievorm gebracht worden.

Meisjes zijn minder gevoelig voor de vorm waarin onderwijs wordt aangeboden. Toch zullen ze zich meer gestimuleerd voelen als het in samenwerking met elkaar kan en het geheel in een sociale context worden gebracht.

Bijeenkomst 7 - Onderzoekspresentaties

In deze bijeenkomst gaan we aan het werk rondom eigen gekozen onderwerpen.

In de vijfde bijeenkomst zijn onderstaande kaders en richting gevers aangereikt:

- Het moet verdiepend of vernieuwend zijn ten opzichte van alle andere onderwerpen die aan de orde zijn gekomen.
- Het moet passen binnen de doelen van de opleiding en als zodanig ook verantwoord worden vergelijkbaar met hoe dat in de overige bijeenkomsten is beschreven.

- Studenten nemen het voortouw en kunnen docenten voor ondersteuning/coaching/ hulp inroepen.
- De planning van de dag wordt in onderling overleg gemaakt. Daarbij geldt dat er een afwisseling moet zijn van actieve werkvormen en minder actieve werkvormen.
- Ieder leerteam neemt de verantwoordelijkheid voor een deel van de dag. Dat betekent niet dat ze dat deel ook zelf helemaal moeten vullen. Eventueel kunnen ze ook een gastspreker uitnodigen.

Bijeenkomst 8 - Rekenontwikkeling en Rekendidactiek

In deze bijeenkomst gaan we dieper in op de inhoud van het rekenen: hoe meer de leraar zicht heeft op wat er te leren valt bij rekenen door jonge kinderen én wat belangrijke essenties daarbij zijn, des te beter kan zij inspelen op de leerbehoefte en het niveau van het jonge kind.

Er wordt kort aandacht besteed aan getalbegrip. Vervolgens richten we ons op meetkunde en meten.

Aan de orde komen de volgende onderdelen:

- de rekeninhouden voor jonge kinderen in domeinen;
- rekendoelen voor jonge kinderen.

Bijeenkomst 9 - Eindpresentaties en diplomering

In de eindpresentatie laat je op overtuigende en creatieve manier zien wat je belangrijkste leeropbrengsten van de opleiding zijn. Presenteer op een aansprekende manier en gebruik je creativiteit.

Deze eindpresentatie is voorwaardelijk voor de beoordeling van de meesterproef.